

Værdiansættelse af pensionsordninger på ægtefælleskifter

Hvad er værdien af en pensionsordning, når man ved bodeling i anledning af en separation eller skilsmisse er nødt til at finde den nuværende værdi efter skat? Hvordan tager man korrekt højde for skatten – og hvilke andre forudsætninger har væsentlig betydning, når man skal skønne over nutidsværdien? En forkert værdiansættelse kan indebære, at den ene ægtefælle – typisk den, der har sparet mindst op til pension – får langt mindre end halvdelen af værdien af den anden ægtefælles pensionsopsparing ved bodelingen.

Af Jørgen U. Grønberg og Ulrik Grønberg, Advokaterne Sankt Knuds Torv

Introduktion

Ved bodelingen mellem ægtefæller i anledning af separation eller skilsmisse er det ofte nødvendigt at værdiansætte parternes pensionsordninger. Skønt udgangspunktet i dansk ret er, at hver ægtefælle udtager sine egne pensionsordninger i forbindelse med en bodeling, kan det blive relevant at kende pensionsordningernes nutidsværdi. Et eksempel kunne være, hvis en af ægtefællerne har en ekstra pension, som skal deles i henhold til ÆFL § 34, stk. 4, men der skal ifølge ægtefælleloven også ske værdiansættelse i syv forskellige andre situationer, som gennemgås nedenfor under afsnit 3.

Retstilstanden omkring, hvorledes værdiansættelse konkret skal ske, er imidlertid uklar. Allerede ved årtusindskiftet var det genstand for teoretisk debat, hvad der var den korrekte beregningsmetode. I denne artikel udfordrer vi den såkaldte nettoværdi-metode og beskriver, hvorledes værdiansættelsen rettelig bør ske med en anden metode: Nutidsværdi-metoden.

Nutidsværdi-metoden er baseret på en række estimer omkring fremtiden. Det har stor betydning for resultatet, hvilke tal og forudsætninger man vælger at benytte ved beregningerne. Eksempelvis taler formåls- og rimelighedsbetragtning

ger for, at man ikke er tilbageholdende/forsigtig i sin prognose over det forventede afkast, da dette vil gå ud over den anden ægtefælle. Risikoen bør også bæres af ejerægtefællen, jf. nedenfor under afsnit 2.4.

Artiklen er opdelt i tre hovedafsnit: Først en gennemgang af forskellige metoder til beregning af pensionernes værdi efter skat, dernæst en gennemgang af betydningen af forudsætningerne for beregningerne og til sidst en opregning af otte forskellige tilfælde, hvor der skal ske værdiansættelse af pensionsordningerne som led i et ægtefælleskifte.

1. Hvorledes skal værdiansættelse ske?

Selv om der ved et ægtefælleskifte er otte situationer, hvor det er nødvendigt at kende værdien af ægtefællers pensionsordninger, er der ikke nogen lovgivning om, hvorledes man skal beregne værdien. Bestemmelsen i ÆFL § 34, stk. 4, lyder blot: ”Værdien af øvrige pensionsrettigheder indgår i formuedelingen.”

Der er hverken i lovbemærkningerne til bestemmelserne om pensionsdeling i lov nr. 483 af 07.06.2006 eller i betænkning 1466/2005 om Ægtefællers pensionsrettigheder nogen form for retningslinjer for, hvorledes pensioner skal værdiansættes. Irene Nørgaard oplyser i Familieret 4. udg., 2019, p. 264 i note 26, at spørgsmålet ikke var omfattet af udvalgets kommissorium.

Der er heller ikke retningslinjer for værdiansættelsen i betænkning nr. 1552/2015 om Ægtefællers økonomiske forhold eller i lovbemærkningerne til ÆFL, som viderefører bestemmelserne fra 2006 om pensionsdeling, og som ved indførelsen af reglerne om fordeling af gæld i ÆFL § 29 har gjort værdiansættelsen af pensionsordninger langt oftere forekommende end tidligere, jf. nedenfor under pkt. 3.4.

Irene Nørgaard anfører i Pensionsrettigheders behandling ved separation, skilsmisse og død, 2007, p. 26, at det ofte er vanskeligt – for ikke at sige umuligt – præcist at værdiansætte og sammenligne to konkrete ægtefællers pensionsrettigheder. Dels er værdien afhængig af stadig skiftende skattelovgivning, dels er værdien afhængig af ægtefællernes alder, helbred og

økonomi, dels er det generelt vanskeligt at værdiansætte særlig de løbende livsbetingede ordninger. Hun undlader i øvrigt at komme nærmere ind på værdiansættelsesproblematikken.

I Gitte Meldgaard Abrahamsens bog Pensionsudlignende regler ved separation og skilsmisse, 2014, finder man heller ikke en nærmere gennemgang af værdiansættelsesproblemerne.

Linda Nielsen har i Skilsmisseret, 5. udg., 2020, p. 218-222, gennemgået værdiansættelsesproblemerne, herunder spørgsmålet om skattepassivering, og hun anfører, at der både kan tages hensyn til *udskydelsen af skatten og til den lempelige beskatning af pensionsmidler*.

1.1 Nettoværdi-metoden

Den traditionelle værdiansættelsesmetode – nettoværdi-metoden – har bestået i at tage udgangspunkt i pensionens værdi før skat på opførelsesdagen/udlægsdagen og herfra trække den forventede skat eller afgift ved udbetalingen. Afgiften udgør 60 % ved ophævelse af en ratepension eller rentepension før tidspunktet for ordinær udbetaling, men denne høje afgift kan kun fradrages i boopførelsen, hvis ejeren rent faktisk foretager en ophævelse i utide.

Eksempel

M har en ratepension med en værdi før skat på 1 mio. kr. Han hæver pensionsordningen i anledning af bodelingen, hvilket udløser en afgift på 60 %. Det fører til en værdi efter skat på 400.000 kr.

Såfremt det kan lægges til grund, at ejeren ikke vil ophæve sin pension i anledning af bodelingen, bliver det relevant at skønne over, hvilken betydning det får for værdien, at pensionsordningen først udbetales om en årrække, når ejeren pensioneres. Den latente skat ansættes enten til kurs 100 eller til en lavere kurs, hvorefter pensionsordningens nettoværdi fremkommer.

Ved *ratepensioner* og *rentepensioner* udgør skatten ved ordinær udbetaling ca. 38 %, hvis ejeren ikke skal betale topskat som pensionist, og ca. 52 %, hvis pensionerne er så store, at ejeren må påregne at skulle betale topskat.

Eksempel

M har en ratepension med en værdi før skat på 1 mio. kr. Hvis man regner med en skat på 38 % ved udbetalingen og ansætter kursen på den latente skat til kurs 100, fører nettoværdi-metoden til en værdi efter skat på 620.000 kr. Ansættes kursen på den latente skat f.eks. til 70, kan skatten kun passiveres med 70 % af 380.000 kr. eller 266.000 kr., og værdien stiger dermed til 732.400 kr.

Ved alderspension udgør afgiften ved ordinær udbetaling 0 %, og ved kapitalpensioner udgør afgiften ved ordinær udbetaling 40 %. Der kan kun ske fradrag med afgiften på 20 % ved ophævelse af en alderspension i utide og 52 % ved ophævelse af en kapitalpension i utide, hvis ejeren rent faktisk foretager en ophævelse i utide.

1.2 Den juridiske debat

Nettoværdi-metoden blev i 2000 og 2001 i seks artikler i Advokaten og TFA diskuteret mellem *Anne Broksø* og *Per Andreasen* på den ene side og *Peter Teisen* på den anden side. Man diskuterede, om der ved værdiansættelsen skulle ske en kursregulering af den latente skat på pensionsordningen under hensyn til fordelene ved en rentefri kredit. Anne Broksø og Per Andreasen hævdede, at der skulle ske kursregulering af den latente skat, hvilket havde støtte i landsretspraksis, mens Peter Teisen hævdede, at den udskudte skat eller afgift altid skulle ansættes til kurs 100.

Nogle år senere påviste *Klaus Grünbaum* og *Irene Nørgaard* i ADV 2003.304-306: Pensionsordninger – passivering af latent skat på separations- og skilsmissekifte, at der ikke er nogen fordel ved den rentefri kredit på skatten eller afgiften på en pensionsordning, og der skal derfor ikke ske nogen kursregulering som følge af den rentefri kredit.

I boksen til højre ses et eksempel fra Klaus Grünbaum og Irene Nørgaard.

Eksempel

M har på opgørelsesdagen en kapitalpension på 1 mio. kr. Midlerne forrentes med 5 % p.a. efter skat, og efter 20 år vil kapitalpensionen være vokset til 2 mio. kr., som kan hæves mod en afgift på 40 %. M vil dermed om 20 år få udbetalt et nettobeløb på 1,2 mio. kr. Aktuelle frie midler på 600.000 kr. vil med en forrentning på 5 % p.a. efter skat i 20 år også vokse til 1,2 mio. kr. Kapitalpensionen har derfor en værdi på 600.000 kr. Der er således ingen fordel ved, at 40 % - afgiften først skal betales om 20 år.

Eksemplet illustrerer, at det ikke er en rentefri kredit, der gør nogen forskel. Vil man forstå, hvad der er fordelene ved at investere via en pensionsordning, skal man lægge mærke til, at der i eksemplet regnes med en rente "efter skat". Forskellen viser sig, når man inddrager, hvorledes pensionsmidler og frie midler beskattes.

Klaus Grünbaum og Irene Nørgaard anførte, at der ved værdiansættelsen bør lægges vægt på forskellen mellem den lave beskatning på midlerne i den pensionsordning og den højere beskatning af frie midler. Vi er enige i dette synspunkt, som ligger tæt på den opfattelse, som Anne Broksø og Per Andreasen gik ind for.

Klaus Grünbaum og Irene Nørgaards artikel synes ikke umiddelbart at have gennemslagskraft i retsteorien, men den har dannet grundlag for, at der siden 2004 har ligget en række programmer til beregning

af nutidsværdien af de forskellige pensionsordninger på Synopsis.dk.

Det afgørende argument for, at man ikke bør medregne afgiften eller skatten ved ophævelse til kurs 100, således som hævdet af Peter Teisen, er, at der bør tages hensyn til *fordelen ved den lave beskatning på afkastet i en pensionsordning* i perioden frem til midlernes udbetaling. En ratepensions værdi vil stige markant mere i perioden frem til udbetalingstidspunktet, end frie midler vil stige, selv hvis de blev investeret på samme måde. Som nævnt skyldes dette ikke en "rentefri kredit" på skatten af pensionsmidlerne men den enkle omstændighed, at afkastet af pensionsmidler beskattes langt lavere end frie midler.

Skatten på pensionsafkast (PAL-skatten) har siden 2012 udgjort 15,3 %, mens afkastet af frie midler beskattes som positiv kapitalindkomst med op til mellem 38 % og 42 % eller som aktieindkomst med 27 % eller 42 %. Denne fordel indgår ved værdiansættelsen, hvis man i stedet for nettoværdi-metoden anvender *nutidsværdi-metoden*.

42%

Frie midler
(høj aktieskat)

27%

Frie midler
(lav aktieskat)

15,3%

Aldersopsparing
(PAL-skat)

1.3 Nutidsværdi-metoden

Værdiansættelsen bør efter vores opfattelse ske ved, at man beregner, hvor meget man skal investere af frie beskattede midler pr. opgørelsesdagen/udlægsdagen, for at man ved et givet afkast og en given skatteprocent om x antal år og dage har nøjagtigt det eller de samme beløb, som vil blive udbetalt fra pensionsordningen netto efter skat.

Eksempel

M har på opgørelsesdagen/udlægsdagen en kapitalpension på 1 mio. kr. Midlerne forrentes med 5 % p.a., og der skal betales PAL-skat på 15,3 %. Der er endnu 20 år, til at M kan få pensionen ordinært udbetalt. M skal teoretisk investere 746.877,47 kr. af frie midler, for at han med et afkast på 5 % p.a. og en forventet gennemsnitlig skatteprocent af positiv kapitalindkomst/aktieindkomst på 38 % om 20 år kan stå med nøjagtigt samme beløb, som vil blive udbetalt fra pensionsordningen efter skat.

Forskellen mellem nettoværdi-metoden og nutidsværdi-metoden består i, at der ved nutidsværdi-metoden tages højde for fordelene ved den lavere beskatning af pensionsmidler. Dette viser sig, hvis man teoretisk forestiller sig, at der ikke var nogen forskel på beskatningen. Hvis man således foretager det tankeeksperiment, at der er samme lave beskatning af afkastet af frie midler som af pensionsmidler, vil man få samme resultat med nettoværdi-metoden, hvis kursen sættes til 100, som med nutidsværdi-metoden.

Eksempel

M har på opgørelsesdagen/udlægsdagen en kapitalpension på 1 mio. kr. Midlerne forrentes med 5 % p.a., og der skal betales PAL-skat på 15,3 %. Der er endnu 20 år, til at M kan få pensionen ordinært udbetalt. Hvis beskatningen af frie midler også var 15,3 %, skal M investere nøjagtigt samme beløb – 600.000 kr. – for om 20 år at stå med samme beløb, som vil blive udbetalt fra pensionsordningen efter skat.

Også hvis man regner med et afkast på 0 % p.a. frem til det forventede udbetalingstidspunkt, vil nettoværdi-metoden, hvor kursen sættes til 100, føre til samme resultat som nutidsværdi-metoden.

Imidlertid er beskatningen af afkastet på pensionsmidler og frie midler ikke den samme – og det forventede årlige afkast er næppe 0 % p.a., jf. afsnit 2.

Eksempel

M har en ratepension med en værdi før skat på 1 mio. kr. Nettoværdi-metoden fører til en værdi efter skat på 620.000 kr., hvis man regner med en skat på 38 % ved udbetalingen, og ansætter skatten til kurs 100. Anvendes nutidsværdi-metoden, stiger værdien til godt 690.000 kr., hvis man regner med et afkast på 2 % p.a. Hvis man regner med et afkast på 6 % p.a., stiger værdien til godt 849.000 kr. med nutidsværdi-metoden. I beregningerne er det lagt til grund, at ejeren fylder 50 år på opgørelsesdagen/udlægsdagen, og at man regner med en forventet gennemsnitlig skatteprocent af positiv kapitalindkomst/aktieindkomst på 38 %.

Den højere værdiansættelse ved nutidsværdi-metoden er en direkte konsekvens af, at afkastet af pensionsmidler beskattes langt lavere end frie midler. Denne fordel bør efter vores opfattelse indgå ved værdiansættelsen.

Fordelen ved den lave beskatning af pensionsmidler viser sig også ved beregning af værdien af en **alderspension**, hvor der som nævnt ikke er nogen skat eller afgift ved ordinær udbetaling. Efter nettoværdi-metoden vil altid man nå frem til, at et indestående på en alderspension på 100.000 kr. har en værdi på 100.000 kr. Anvender man nutidsværdi-metoden, bliver værdien af en alderspension højere.

I boksen til højre ses et eksempel.

Nutidsværdi-metoden er ikke udtryk for, at man deler fremtidige værdistigninger, der ligger efter datoen for ægteskabets ophør. Sådanne hensyn skal ikke indgå i værdiansættelsen af eksempelvis en fast ejendom, og dette samme gælder for pensionsordninger.

Nutidsværdi-metoden er udtryk for, at man deler en allerede erhvervet skattefordel, idet midlerne er placeret på en måde, som skattemæssigt er meget favorabel på grund af PAL-skatten. Det er i retspraksis fastslået, at værdien af latente skattefordele skal indregnes som aktiv ved bodelingen, jf. eksempelvis TFA 2021.244/2 VLD. Ved

Eksempel

En alderspension på 100.000 kr. tilhørende en 50-årig har en nutidsværdi efter skat på 128.130 kr., hvis der regnes med udbetaling ved det fyldte 69. år, et forventet gennemsnitligt afkast, indtil alderspensionen udbetales, på 6 %, og en forventet gennemsnitlig skatteprocent af positiv kapitalindkomst/aktieindkomst på 38 %. Den højere værdiansættelse kan udelukkende tilskrives fordelene ved den lavere PAL-beskatning.

dommen fastslog Vestre Landsret, at et fradragsberettiget tab på bygninger skulle medregnes som aktiv for H med den faktiske skatteværdi, idet H allerede havde udnyttet skattefordelen. Det er derfor nærliggende, at skattefordelen ved, at midlerne allerede er placeret på en pensionsordning, skal indgå ved værdiansættelsen.

Nettoværdi-metoden forudsætter, at man kender pensionens aktuelle bruttoværdi. På visse **rentepensioner**, f. eks. tjenestemandspensioner, kendes denne værdi ikke. Man ved kun, at M vil få udbetalt en årlig pension på f. eks. 240.000 kr., når han når pensionsalderen, og frem til han dør. Da der ikke er nogen kendt aktuel bruttoværdi, kan skatten ved udbetaling ikke beregnes, og dermed kan værdien ikke beregnes ved hjælp af nettoværdi-metoden. Der er ingen problemer med at beregne rentepensionens værdi, når man anvender nutidsværdi-metoden.

Nutidsværdi-metoden er rent matematisk. Metoden har den ulempe, at det er svært og tidskrævende at foretage en korrekt beregning, men som nævnt har der på Synopsis.dk siden 2004 ligget en række programmer til beregning af nutidsværdien af de forskellige typer pensionsordninger. Det er vores indtryk, at disse programmer anvendes hyppigt af en meget stor del af landets familieretsadvokater, og vi har indtil nu ikke modtaget indsigelser fra brugerne om, at beregningsmetoden skulle være forkert.

I konkrete sager om bodeling går diskussionerne ikke længere på selve beregningsmetoden, men advokaterne forhandler i de konkrete sager om forudsætningerne for beregningerne af nutidsværdien.

2. Betydningen af forudsætningerne for nutidsværdiberegningen

Når man værdiansætter pensioner efter nutidsværdi-metoden, har det stor betydning for værdiansættelsen, hvilke forudsætninger der lægges til grund for beregningerne.

Vi vil i det følgende gennemgå fire forudsætninger for nutidsværdiberegningen:

1. Udbetalingstidspunktet og udbetalingsperioden.
2. Den forventede gennemsnitlige skatteprocent på positiv kapitalindkomst/aktieindkomst.
3. Den forventede skatteprocent på udbetalingstidspunktet.
4. Afkastet i de kommende år.

Nedenfor tages der udgangspunkt i et taleksempel med en række valgte forudsætninger. Eksemplet illustrerer, hvad der sker med værdien, hvis man ændrer i forudsætningerne.

Eksempel

M er 50 år og har en ratepension på 1 mio. kr. før skat. Ratepensionen har en nutidsværdi efter skat på 690.471 kr., hvis det forudsættes, at udbetaling vil ske fra det fyldte 69. år, en 10-årig udbetalingsperiode, en skønnet skatteprocent ved udbetaling af raterne på 38 %, et forventet gennemsnitligt afkast, indtil ratepensionen er udbetalt på 2 %, og en forventet gennemsnitlig skatteprocent af positiv kapitalindkomst/aktieindkomst på 38 %.

2.1. Udbetalingstidspunktet og udbetalingsperioden

Hvis udbetalingstidspunktet udskydes med nogle år, eller hvis udbetalingsperioden forlænges, stiger nutidsværdien. Hvis udbetalingens start i ovennævnte eksempel udskydes med 4 år, stiger nutidsværdien fra 690.471 kr. til 702.940 kr. Hvis udbetalingsperioden forlænges fra 10 år til 15 år, stiger nutidsværdien fra 690.471 kr. til 698.310 kr.

Ved beregningerne bør der efter vores opfattelse tages udgangspunkt i den foreliggende aftale med pensionsinstituttet om udbetalingstidspunkt og udbetalingsperiode.

2.2. Den forventede gennemsnitlige skatteprocent på positiv kapitalindkomst/aktieindkomst

Hvis den forventede gennemsnitlige skatteprocent på positiv kapitalindkomst/aktieindkomst forhøjes fra 38 % til 42 %, stiger nutidsværdien fra 690.471 kr. til 703.742 kr. Hvis den forventede gennemsnitlige skatte-

procent på positiv kapitalindkomst/aktieindkomst nedsættes fra 38 % til 27 %, falder nutidsværdien fra 690.471 kr. til 655.321 kr.

Den forventede gennemsnitlige skatteprocent på positiv kapitalindkomst/aktieindkomst bør ansættes på basis af en konkret vurdering af ejerens øvrige indkomstforhold og pensionens sammensætning.

Positiv kapitalindkomst beskattes i 2022 med 25 %, hvis ejeren har negativ kapitalindkomst på under 50.000 kr., hvori den positive kapitalindkomst kan modregnes, og 33 %, hvis ejeren har negativ kapitalindkomst på over 50.000 kr., hvori den positive kapitalindkomst kan modregnes. Skatteprocenten vil i øvrigt normalt være på ca. 38 %. Hvis ejeren i 2022 har en personlig indtægt på over 552.500 kr. efter AM-bidrag og tillige en positiv kapitalindkomst på over 47.400 kr., skal ejeren betale topskat af den positive kapitalindkomst, dog maksimalt 42 % plus eventuel kirkeskat. I så fald bør man anvende 42 % plus eventuel kirkeskat ved beregningen.

Skatteprocenten for aktieindkomst er i 2022 på 27% for aktieindkomst op til 57.200 kr. og 42% for det overskydende beløb. Der skal ikke tillægges kirkeskat. Hvis hele pensionen er placeret i aktier, bør den forventede skatteprocent sættes til et tal mellem 27% og 42% på basis af en konkret vurdering af den samlede skatteprocent for den forventede aktieindkomst.

2.3. Den forventede gennemsnitlige skatteprocent på udbetalings-tidspunktet

Som forventet skatteprocent er det almindeligt, at man anvender 38 %. Man kan ikke vide, hvad skattesatserne vil være på udbetalings-tidspunktet, så man tager ofte afsæt i skatteprocenten i dag. Men hvis man i en konkret bodelingssag kan sandsynliggøre, at udbetalingerne vil blive belagt med topskat, bør den forventede skatteprocent være 52,07 % plus eventuel kirkeskat.

Hvis skatteprocenten ved udbetaling af raterne forhøjes fra 38 % til 52,07 %, falder nutidsværdien af ratepensionen i ovennævnte eksempel fra 690.471 kr. til 539.839 kr.

Hvis ejerens samlede indtægter som pensionist skønnes at overstige topskattegrænsen, som i 2022 er på 552.500 kr., må beregningen opsplittes skønsmæssigt i to beregninger med den del, der ikke udløser topskat, og den del, der udløser topskat.

2.4. Afkastet i de kommende år

Det forventede gennemsnitlige afkast i de kommende år har meget stor betydning for værdiansættelsen. Jo højere forventet afkast, jo højere værdi har ratepensionen.

Hvilket skønnet fremtidigt afkast/forrentning skal man så benytte ved ratepensionens værdiansættelse?

Traditionelt har man ved værdiansættelsen af ratepensioner ladet sig inspirere af, hvordan man beregner kursen på latent skat, der først skal betales om mange år. Når man skal beregne kursen på en latent skat på f.eks. en aktie- eller en ejendomsavance eller på et opsparat overskud i virksomhedsordningen, er det almindeligt at tage udgangspunkt i en rente, som svarer til den *rente efter skat*, som kan opnås ved en investering i realkreditobligationer med en løbetid frem til det tidspunkt, hvor skatten skal betales.

Ved beregning af nutidsværdien af en pensionsordning er det efter vores mening ikke hensigtsmæssigt at tage udgangspunkt i den lave rente på realkreditobligationer, medmindre ejeren har placeret sine pensionsmidler i sådanne værdipapirer. Det er mere nærliggende at tage udgangspunkt i de generelle afkastforventninger, som hvert år beregnes af Rådet for Afkastforventninger, som er nedsat af Forsikring og Pension og Finans Danmark. Disse samfundsforudsætninger benytter alle pensionsinstitutter i Danmark og indgår i pensionsprognoserne på Pensionsinfo.dk.

Når der er tale om en tidshorisont på over 11 år frem til pensionens udbetaling, er afkastforventningerne i 2020, 2021 og 2022 på 6,5 % p.a. for aktier og 3,5 % p.a. for obligationer. Er en pensionsordning f.eks. placeret med 50 % i aktier og 50 % i obligationer, fører samfundsforudsætningerne til en afkastforventning på 5 % p.a.

Der bør efter vores opfattelse være mulighed for at fravige de generelle afkastforventninger på basis af en individuel vurdering af den konkrete pensionsordnings *track record*. Har ejeren valgt at placere sin pensionsordning til en gennemsnitsrente med en lav risikoprofil og derfor hidtil opnået et relativt lille afkast, bør værdiansættelsen tage udgangspunkt i et lavere afkast end de generelle afkastforventninger. Har ejeren valgt at placere sin pensionsordning til en markedsrente med en højere risikoprofil og derfor opnået et noget større afkast, bør værdiansættelsen tage udgangspunkt i et højere afkast end de generelle afkastforventninger. Der bør dog tillige tages hensyn til, at risikoprofilen ofte nedsættes, jo tættere ejeren nærmer sig pensionsalderen, og at det forventede afkast må nedsættes skønsmæssigt som følge heraf.

Hvis afkastforventningerne i ovenstående eksempel forhøjes fra 2 % til 6 % p.a., stiger værdien fra 690.471 kr. til 849.015 kr., dvs. en værdistigning på 22,96 %.

Der kan være tilfælde, hvor prognosen er forsigtig, hvilket fører til en værdiansættelse af pensionsordningen, som senere viser sig at være alt for lav. Dette vil ved en bodeling føre til, at den anden ægtefælle får mindre end halvdelen af nutidsværdien af den pensionsopsparing, som skal deles. Der kan også være tilfælde, hvor det viser sig, at det faktiske afkast er lavere end det forventede afkast, således at pensionsordningen er blevet værdiansat for højt. Prognosen over det forventede afkast bør hverken være forsigtig og pessimistisk eller specielt optimistisk. Risikoen for en forkert værdiansættelse på basis af en afkastprognose, som viser sig at være for lav eller for høj, bør ikke kun bæres af den anden ægtefælle. Risikoen bør ud fra formålsbetragtninger også bæres af ejerægtefællen.

Pengejournalen.dk har udarbejdet en oversigt over det årlige afkast i perioden 2010-2020 i otte store pensionsinstitutter. Afkastene er opgjort med udgangspunkt i en markedsrente-kunde under 40 år med en samlet årlig indbetaling på mellem 30.000 og 80.000 kr., og hvor pensionsopsparingen var 0 kr. det første år. Oversigten viser, at Industriens Pension har haft det højeste afkast på 9,6 % p.a., mens Velliv har haft det laveste afkast på 6,3 % p.a.

Ovennævnte eksempler viser betydningen af de forskellige forudsætninger ved værdiansættelsen af en ratepension, herunder at nutidsværdien af en ratepension stiger kraftigt, hvis man forudsætter et forventet fremtidigt afkast på 6 % p.a. frem for 2 % p.a. Det samme gælder for alders- og kapitalpensioner. Jo højere forventet fremtidigt afkast, jo højere nutidsværdi.

Eksempel:

Skal man betale 100.000 kr. i skat om 20 år, skal man ved en rente efter skat på 2 % p.a. investere 67.297 kr. i obligationer nu. Med renter og renters rente vil investeringen være vokset til præcis 100.000 kr. om 20 år. Kursen på den latente skat er derfor 67,297.

2.5. Særligt om rentepensioner

Ved rentepensioner (livsvarige pensioner), der har en aktuel depotværdi for den enkelte, f.eks. en privattegnat livrente eller en pensionskaspension, bør værdien beregnes på samme måde som en ratepension. Ved rentepensioner skal man beregningsmæssigt lade udbetalingen starte, når ejeren bliver folkepensionist, og udbetalingsperioden sættes på basis af ejerens beregnede gennemsnitlige restlevetid, som findes i de årlige middellevetidstabeller fra Danmarks Statistik. Det er uden betydning for værdiansættelsen, om rentepensionen er med eller uden garanterede ydelser, da anvendelsen af den gennemsnitlige restlevetid som udbetalingsperiode tager højde for, at nogle dør før opnået pensionsalder, og andre lever meget længere end gennemsnittet.

Ved rentepensioner, der ikke har nogen depotværdi for den enkelte, f.eks. en tjenestemandspension, er der ikke noget løbende afkast af pensionsopsparingen, og der er derfor ikke noget grundlag for at tage udgangspunkt i det opnåede gennemsnitlige

Eksempel

M er 50 år. Han er tjenestemand og har ret til at få udbetalt en livsvarig ydelse på 240.000 kr. årligt, fra han fylder 69 år. Hvis man regner med beregnede yderligere indbetalinger på 45.000 kr. årligt, indtil han fylder 69 år, en forventet gennemsnitlig skatteprocent af positiv kapitalindkomst/aktieindkomst på 38 %, en skønnet skatteprocent ved udbetaling af pensionen på 38 %, og et forventet gennemsnitligt afkast af frie midler, indtil pensionen er udbetalt, på 2 %, har rentepensionen en nutidsværdi efter skat på 815.258 kr. Hvis man regner med et forventet gennemsnitligt afkast af frie midler på 6 % p.a., indtil pensionen er udbetalt, falder nutidsværdien efter skat til 244.948 kr.

afkast på den konkrete pensionsordning siden dennes etablering. Man må derfor tage udgangspunkt i et forventet afkast, hvis man vil investere frie midler, der kan give samme udbetalinger efter skat som rentepensionen. Vi vil anbefale, at man ansætter værdien på basis af det forventede afkast på realkreditobligationer med en løbetid frem til pensionens udbetaling. For disse rentepensioner er nutidsværdien højest ved et lavt forventet afkast i fremtiden. Jo højere forventet afkast,

jo lavere er nutidsværdien efter skat. *Se eksemplet herover.*

Vi er bekendt med, at tjenestemænd ikke indbetaler pensionsbidrag med en bestemt procentdel af lønnen, men da pensionstilsgagnet på 240.000 kr. årligt i ovenstående eksempel forudsætter, at M arbejder i yderligere 19 år, og da M's bidrag via arbejde efter ophørsdagen ikke skal indgå i delingen, er man nødt til ved beregningen at ansætte et skønnet pensionsbidrag.

3. I hvilke situationer skal der ske værdiansættelse af pensionsordninger på et ægtefælleskifte?

Værdiansættelsen af pensioner har stor betydning i mange ægtefælleskifter. Vi vil i det følgende opregne otte forskellige tilfælde, hvor der skal ske værdiansættelse af pensionsordningerne efter nutidsværdi-metoden.

3.1. Når værdien af en ekstra pension skal opgøres og indregnes som aktiv i boopgørelsen, jf. ÆFL § 34, stk. 4.

Eksempel

M og H har begge arbejdsmarkedspensioner, som er lige store. M har desuden en privattegnede ratepension på 1 mio. kr., som ikke kan udtages forlods som en rimelig pension, jf. ÆFL § 34, stk. 1. Ratepensionens værdi skal opgøres og indregnes i boopgørelsen med nutidsværdien efter skat.

3.2. Når det i en ægtepagt er aftalt, at værdien af en alders-, kapital- eller ratepension skal indgå i formuedelingen ved separation eller skilsmisse, jf. ÆFL § 15.

Tilsvarende gælder, når det er aftalt, at værdien af en ægtefælles samlede alders-, kapital- eller ratepensioner alene skal deles, i det omfang værdien af ægtefællens samlede pensioner, herunder rentepensioner, overstiger værdien af den anden ægtefælles samlede pensioner, herunder rentepensioner.

Eksempel

M og H har i en ægtepagt aftalt, at værdien af ægtefællernes alders-, kapital- og ratepensioner skal indgå i formuedelingen ved separation eller skilsmisse, men dog således, at en ægtefælles samlede alders-, kapital- eller ratepensioner alene skal deles, i det omfang værdien af ægtefællens samlede pensioner, herunder rentepensioner, overstiger værdien af den anden ægtefælles samlede pensioner, herunder rentepensioner.

M har en rentepension med en nutidsværdi efter skat på 1 mio. kr. og en ratepension med en nutidsværdi efter skat på 400.000 kr. H har en rentepension med en nutidsværdi efter skat på 400.000 kr. og en ratepension med en nutidsværdi efter skat på 800.000 kr. Værdien af M's samlede pensioner udgør 1,4 mio. kr., og værdien af H's samlede pensioner udgør 1,2 mio. kr. Derfor skal alene 200.000 kr. af M's ratepension indregnes i boopgørelsen. Ved beregningen skal nutidsværdien af alle fire pensioner opgøres.

3.3. Når et negativt særeje skal fratrækkes i delingsformuen, jf. ÆFL § 29, stk. 2, 2. pkt.

Ifølge bestemmelsen skal gæld, der ikke kan fradrages i delingsformuen, dog fradrages i delingsformuen i det omfang, at gælden overstiger den del af ægtefællens formue, der ikke indgår i delingen.

Værdien af de rettigheder, der ikke skal deles, skal medregnes i opgørelsen af underskuddet, uanset om aktiverne er beskyttede mod kreditorforfølgning. Dette indebærer, at samtlige ægtefælles pensionsordninger skal værdiansættes og indgå ved opgørelsen af det beløb, der kan fratrækkes i delingsformuen.

Eksempel

M har et negativt særeje på 800.000 kr. M har rimelige pensionsordninger til en nutidsværdi efter skat på 700.000 kr. M kan kun belaste delingsformuen med ± 100.000 kr., i relation til opgørelsen af H's boslodskrav.

1. Hvis M kun har delingsformueaktiver på 60.000 kr., skal H ikke have et boslodskrav, da M's nettobodel er negativ.
2. Hvis M har delingsformueaktiver for 300.000 kr., kunne man tro, at H har krav på boslod på 50 % af 200.000 kr. eller 100.000 kr. Her fører ÆFL § 30 til, at H ikke skal have boslod på 100.000 kr., da M derved gør sig insolvent. M har delingsformueaktiver for 300.000 kr. og et negativt særeje på 800.000 kr. Han vil derfor gøre sig selv endnu mere insolvent, hvis han afleverer boslod til H på 100.000 kr.
3. Hvis M har delingsformueaktiver for 1.700.000 kr., skal H have boslod på 50 % af 1.600.000 kr. eller 800.000 kr. M er fortsat i stand til at betale sin gæld på 800.000 kr., og han kan derfor ikke påberåbe sig ÆFL § 30.

I eksemplerne har vi forudsat, at H ikke har nogen formue.

3.4. Når der skal ske forholdsmæssig fordeling af usikret gæld omfattet af ÆFL § 29, stk. 3.

Gæld, der ikke er omfattet af ÆFL § 29, stk. 1 eller 2, fradrages efter stk. 3 skønsmæssigt i en ægtefælles delingsformue efter forholdet mellem værdien af delingsformuen og den formue, der ikke indgår i delingen. Bestemmelsen omhandler f.eks. usikret forbrugsgæld, herunder familielån, studielån, skyldige underholdsbidrag, skyldige arbejdsydelse, hvis lønnen forudbetales, erstatningskrav uden for kontrakt, bøder, kautionsforpligtelser og restskatter, der ikke kan henføres til salg af konkrete aktiver.

Ved opgørelsen af den formue, der ikke indgår i formuedelingen, indgår som udgangspunkt alle aktiver, herunder særeje samt pensionsrettigheder, der kan udtages forlods efter ÆFL §§ 34 og 35, og personlige erstatninger omfattet af ÆFL § 36, og personlige uoverdragelige rettigheder efter ÆFL § 37 (goodwill). Pensionsrettighederne skal opgøres til nutidsværdien efter skat.

Eksempel

M har et særeje på 800.000 kr., rimelige pensionsrettigheder med en nutidsværdi efter skat på 800.000 kr., en delingsformue efter fradrag af gæld, der er delingsformue, på 800.000 kr., og en usikret forbrugsgæld 300.000 kr. Ved opgørelsen af M's nettobodel kan alene fradrages 1/3 af den usikrede forbrugsgæld, dvs. 100.000 kr.

3.5. Når det skal vurderes, om der er tale om opfyldningsopsparing, som kan udtages forlods efter ÆFL § 34, stk. 1.

Pensionsindbetalinger ud over en sædvanlig arbejdsmarkedspension, som har til formål at bringe den i pensionsmæssig henseende ringest stillede ægtefælle op på niveau med den anden ægtefælle, vil som udgangspunkt skulle anses som en del af en rimelig pensionsordning, hvis ægtefællernes økonomiske forhold i øvrigt tilsiger en sådan ekstra opsparing.

Eksempel

M har arbejdsmarkedspensioner med nutidsværdi efter skat på 1.600.000 kr. H har arbejdsmarkedspensioner med nutidsværdi efter skat på 1.200.000 kr. og desuden en privattegnede ratepension med nutidsværdi efter skat på 600.000 kr. H skal alene dele 200.000 kr. af ratepensionen, da de første 400.000 kr. er opfyldningsopsparing.

3.6. Når det skal vurderes, om der skal tilkendes en kompensation efter ÆFL § 42, som følge af at en ægtefælle er stillet urimeligt økonomisk.

Det fremgår udtrykkeligt af bestemmelsens ordlyd, at der ved vurderingen lægges vægt på ægteskabets varighed, et eventuelt forudgående samliv, ægtefællernes indtægts-, formue- og pensionsforhold samt omstændighederne i øvrigt.

Hovedområdet for ÆFL § 42 er de tilfælde, hvor en ægtefælle har særeje. Der kan også tilkendes kompensation efter ÆFL § 42, når den anden ægtefælle kan forlodsudtage sine rimelige pensioner efter ÆFL § 34, stk. 1, men her vil reglen om rimelighedskompensation i ÆFL § 45 normalt være hjemlen for en kompensation, jf. lex specialis-princippet. Hvis pensionsrettigheden er gjort til særeje, har ægtefællen ikke mulighed for rimelighedskompensation efter ÆFL § 45, og i disse tilfælde er kompensation efter ÆFL §§ 41 og 42 den eneste mulighed.

Ved udmålingen af kompensationen skal ægtefællernes pensionsordninger indgå med nutidsværdien efter skat.

3.7. Når det skal vurderes, om et krav på fællesskabskompensation eller rimelighedskompensation ikke kan rejses, da ægtefællen er insolvent.

Ægtefællens rimelige pensionsordninger skal værdiansættes og medregnes ved vurderingen af, om denne er insolvent.

Eksempel

M har delingsformueaktiver på 1,2 mio. kr. og delingsformuepassiver på 1,5 mio. kr. M har rimelige pensionsordninger med en nutidsværdi efter skat på 1 mio. kr. H kan rejse krav på fællesskabskompensation eller rimelighedskompensation, da M ikke er insolvent.

3.8. Når et pensionstab skal omregnes til en kontant fællesskabskompensation efter ÆFL § 44.

Når pensionstabet er opgjort, skal pensionstabet omregnes til nutidsværdi efter skat, og dette må ske efter samme principper som ved værdiansættelsen af en pensionsordning.

Eksempel

H har under ægteskabet været på barselsorlov efter fødslen af to børn og har arbejdet på deltid i 12 år. H har som følge heraf lidt et pensionstab på 500.000 kr.

Gitte Meldgaard Abrahamsens tabserstatningsmetode, som støttes af Freja Thorup Aahauge i TFA 2019.253, indebærer, at hele pensionstabet på 500.000 kr. skal kompenseres, men kompensationen kan højst udgøre 50 % af forskellen mellem parternes pensionsopsparing under ægteskabet, jf. ÆFL § 44, stk. 2, og højst 50 % af forskellen mellem hver parts samlede pensioner.

Irene Nørgaards tabsdelingsmetode indebærer, at H selv skal bære halvdelen af tabet, som herefter udgør 250.000 kr. Efter vores vurdering har Irene Nørgaards tabsdelingsmetode ikke tilstrækkelig klar hjemmel i lovens ordlyd eller i bemærkningerne, og metoden er i direkte modstrid med ÆFL § 26, stk. 1, nr. 7, hvorefter pensionskompensationskrav ikke skal medregnes som aktiv eller passiv i boopgørelsen.

Når pensionstabet er opgjort, skal pensionstabet omregnes til nutidsværdi efter skat, og dette kan ske på samme måde som beregning af værdien af en ratepension. I UfR 2020.3540 ØLD udgjorde H's bruttopensionstab 236.775 kr. Nutidsværdien efter skat udgjorde ca. 156.000 kr., men dette var ikke beregnet af advokaterne, og landsretten skønnede, at tabet efter skat udgjorde 140.000 kr. Landsretten anvendte af egen drift tabsdelingsmetoden og tilkendte H en kompensation på 70.000 kr.

4. Sammenfatning og konklusion

Når ægtefæller bliver separeret eller skilt, er der otte situationer, hvor der skal ske værdiansættelse af deres pensionsordninger. Lovgivningen anviser ikke, hvorledes værdiansættelse skal ske.

Det er vores opfattelse, at pensionsordninger ikke skal værdiansættes efter nettoværdi-metoden, hvor man fratrækker den latente skat ved udbetaling af pensionen og eventuelt kursregulerer den latente skat, da skatten først skal betales mange år ud i fremtiden. Værdiansættelsen bør ske efter nutidsværdi-metoden, hvor man beregner, hvor meget man skal investere af frie beskattede midler på opgørelsesdagen/udlægsdagen, for at man ved et givet afkast og en given skatteprocent om x antal år og dage har nøjagtigt det eller de samme beløb, som vil blive udbetalt fra pensionsordningen netto efter skat.

Ved beregningerne bør der således tages udgangspunkt i den foreliggende aftale med pensionsinstituttet om udbetalings-tidspunkt og udbetalingsperiode. Den forventede gennemsnitlige skatteprocent på positiv kapitalindkomst/aktieindkomst og den forventede gennemsnitlige beskatningsprocent ved udbetalingen af pensionen bør ansættes på basis af en konkret vurdering af ejerens øvrige indkomstforhold og pensionens sammensætning.

Det forventede fremtidige afkast bør ansættes med udgangspunkt i de generelle afkastforventninger, som hvert år beregnes af Rådet for Afkastforventninger. Der bør dog være mulighed for at fravige de generelle afkastforventninger på basis af en individuel vurdering af den konkrete pensionsordnings track record.

Dette fører i de fleste tilfælde til en hø-

jere værdi, end den man når frem til ved at tage udgangspunkt i det forventede afkast på realkreditobligationer. Ved rentepensioner uden depotværdi bør værdien ansættes på basis af det forventede afkast på realkreditobligationer med en løbetid frem til pensionens udbetaling.

Da man naturligvis ikke kan vide, hvorledes afkastet på en pension bliver i fremtiden, og hvorledes skattereglerne og skattesatserne vil være i fremtiden, er værdiansættelsen altid behæftet med en vis usikkerhed, selv om den er beregnet matematisk korrekt ud fra de givne forudsætninger. Såfremt man lader denne usikkerhed føre til forsigtige prognoser, har det den uohensigtsmæssige konsekvens, at risikoen alene bliver båret af den anden ægtefælle.

